

DOI: [https://doi.org/10.37100/2616-7689/2019/6\(25\)/4](https://doi.org/10.37100/2616-7689/2019/6(25)/4)

УДК 330 : 504.06

JEL CLASSIFICATION: Q56

**ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ФОРМА КОНСТРУКТИВНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ У СФЕРІ ДОСЯГНЕННЯ
ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ**

**PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A FORM OF CONSTRUCTIVE INTERACTION
BETWEEN THE STATE AND BUSINESS IN THE FIELD OF ACHIEVING
SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

Алла ОМЕЛЬЧЕНКО,

кандидат економічних наук,

*Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», Київ*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8755-0889>

Alla OMELCHENKO,

Candidate of Economic Sciences,

*Public Institution «Institute of
Environmental Economics and Sustainable
Development of the National Academy of
Sciences of Ukraine», Kyiv*

Петро ПОЙДИН,

аспірант,

*Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», Київ*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9194-2487>

Petro POIDIN,

Postgraduate student,

*Public Institution «Institute of
Environmental Economics and Sustainable
Development of the National Academy of
Sciences of Ukraine», Kyiv*

Досліджено проблематику публічно-приватного партнерства у сфері екологобезпечного розвитку як конструктивної форми взаємодії держави та бізнесу за участю посередників. Проаналізовано Закон України «Про державне-приватне партнерство», який дає правові підстави для виникнення таких відносин в Україні. На основі чинної нормативно-правової бази сформовано алгоритм реалізації проєктів публічно-приватного партнерства у сфері екологічної безпеки, а також проаналізовано форми їх запровадження.

Ключові слова: *публічно-приватне партнерство, екологічна безпека, екологічний лізинг, аутсорсинг, депозитарно-компенсаційна система, управління майном.*

This article is devoted to the study of public-private partnership in the field of green development. It addresses the issue of public-private partnership as a constructive form of interaction between the state and business with the participation of intermediaries represented by public organizations, foundations, agencies, etc., and aimed to establish relations between the public and private sectors in accordance with the rules of environmental legislation. There is analyzed The Law of Ukraine "On Public-Private Partnership", which gives legal grounds for the emergence of such relations in Ukraine. It is shown there are no environmental safety in the area where public-private partnership mechanism is used, but there are areas directly affecting the environmental security of the territory. In this direction, the cooperation of the state and the private owner are aimed at the implementation of projects on the introduction of "green" technologies, mitigation of environmental changes, development of the recreational sphere. Connecting the best capabilities of partners in the management of security projects increases the resilience of critical infrastructures, enhances the degree of mutual trust of public and private actors, and improves security indicators in the state.

There has been formed an algorithm based on the current legal framework for the implementation of public-private partnership projects in the field of environmental security, as well as there have been analyzed the forms of implementation of such projects.

There is highlighted a number of conditions that impede the introduction of a public-private partnership mechanism in the field of environmental security in Ukraine.

Key words: *public-private partnership, environmental safety, environmental leasing, outsourcing, depository and compensation system, property management.*

Постановка проблеми. Економіка XXI століття, як й інші сфери суспільного життя, суттєво вирізняється своїми акцентами, серед яких, зокрема, перехід від енергозатратних до енергозберігаючих технологій, поступова заміна традиційних джерел електроенергії альтернативними, зростання попиту на використання сировини вторинної переробки. Цей перелік, без сумніву, можна продовжити ще значною кількістю характерних ознак трансформаційних процесів, що відбуваються перш за все у країнах з постіндустріальною економікою або тих, які стали на цей шлях розвитку. Найгострішою серед причин, котрі обумовили зазначені зміни, безумовно, є екологічна ситуація, в яку потрапила вся світова громадськість. Вирішення екологічної кризи не може бути завданням тільки апарату державного управління, а передусім повинно базуватися на приватній ініціативі, яка, по суті, є рушієм сучасного світового розвитку і контролює значну частину фінансового капіталу, необхідного для змін, головна мета яких – реанімація довкілля. Вивчення досвіду реалізації публічно-приватного партнерства дає можливість виявити механізми залучення бізнесу до розв'язання екологічних проблем України через взаємодію із державними органами влади.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних і зарубіжних наукових праць присвячено вивченню та аналізу актуальних проблем теорії і практики публічно-приватного партнерства в різних сферах економіки. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики взаємодії держави й бізнесу зробили В. Варнавський, М. Вілісов, С. Грищенко [1], Ю. Залознова [2], І. Запатріна [3], К. Павлюк, Д. Попович [4] та інші.

У сфері природокористування та екологічної безпеки питанням теоретизації та імплементації форм публічно-приватного партнерства присвячені наукові роботи таких учених, як І. Бистряков, Д. Клиновий [5], А. Степаненко [6], Г. Обиход та інших.

Мета статті – аналіз публічно-приватного партнерства як форми конструктивної взаємодії держави та бізнесу у сфері екологобезпечного розвитку, визначення їх особливостей у контексті чинного нормативно-правового поля.

Виклад основного матеріалу. Публічно-приватне партнерство в Україні не має

прямого нормативно-правового трактування. Найбільш синонімічним до нього є державно-приватне партнерство, яке відповідно до статті 1 Закону України «Про державне приватне партнерство» являє собою співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних і комунальних підприємств, або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору [7].

З цього випливає, що правовою підставою для виникнення такого партнерства є договір, форма якого буде відрізнятися залежно від предмета договору, сторонами можуть бути або тільки юридичні особи, або юридична особа та фізична особа-підприємець. Отже, зазначені відносини можуть мати тільки матеріальний зміст і, відповідно, матеріальне зобов'язання сторін.

У сфері екологічної безпеки поняття державно-приватного партнерства є дещо специфічним і більш широким, оскільки питання щодо охорони довкілля й підвищення рівня екологічної безпеки, з одного боку, не можуть вирішуватися лише державними органами через недостатність ресурсів, а з іншого – їх не можна віддати під повний контроль приватної ініціативи. У таких умовах своєрідним каталізатором взаємодії між цими двома сторонами є громадські організації, фонди, агенції тощо, які ставлять мету налагодження відносин між державним та приватним сектором з урахуванням норм екологічного законодавства. З цієї позиції більш доцільно використовувати поняття публічно-приватного партнерства (ППП).

Аналіз статті 4 Закону України «Про державне приватне партнерство» свідчить, що серед сфер застосування механізму публічно-приватного партнерства немає екологічної безпеки у буквальному розумінні, але є сфери, до яких застосовуються норми закону і котрі мають безпосереднє відношення до неї, а саме:

- виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу;
- будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів,

шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури;

- машинобудування;
- збір, очищення та розподілення води;
- забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем;
- поводження з відходами, крім збирання та перевезення;
- виробництво, розподілення та постачання електричної енергії;
- виробництво і впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво

та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих унаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції.

З цього випливає, що зазначені вище сфери безпосередньо впливають на стан екологічної безпеки території, чим і обґрунтовується актуальність виконаного дослідження.

Основою публічно-приватного партнерства є проект, реалізація якого становить предмет підписання договору (рис.).

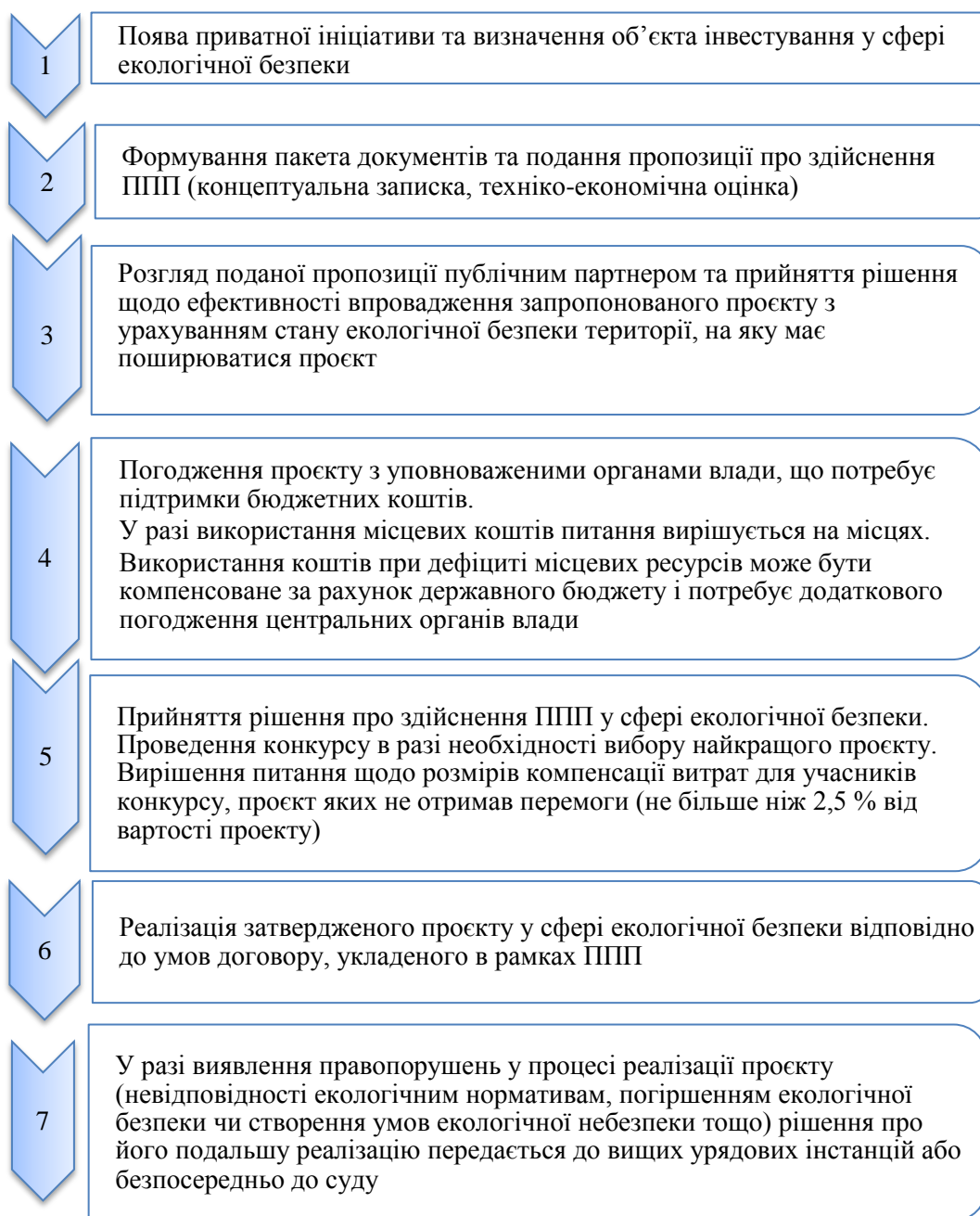

Рис. Алгоритм реалізації проекту публічно-приватного партнерства у сфері екологічної безпеки (розроблено авторами на основі [7])

Зазначений алгоритм реалізації проєкту публічно-приватного партнерства передбачає однакове застосування незалежно від особливостей договору, обраного сторонами.

Воно може мати різні форми прояву, зокрема концесія, управління майном, екологічний лізинг, депозитарно-компенсаційна форма природокористування, контракт на управління майном (аутсорсинг) та інші.

Зупиняючись детально на екологічній безпеці, слід зазначити, що у цьому напрямі співробітництво держави та приватного власника спрямовано на реалізацію проєктів упровадження зелених технологій, пом'якшення наслідків екологічних змін, розвиток рекреаційної сфери. Поседнання кращих можливостей партнерів в управлінні проєктами у сфері безпеки підвищує стійкість критичних інфраструктур, посилює ступінь взаємної довіри державних та приватних суб'єктів та покращує індикатори безпеки в державі [6].

Упровадження і розвиток механізмів публічно-приватного партнерства у країнах світу пов'язано насамперед із значними обсягами інвестицій для підвищення конкурентоспроможності економіки в глобальному середовищі, залученням ресурсів приватного сектору для фінансування інфраструктурних проєктів спільно з державою, забезпеченням суспільними послугами. Така співпраця використовується переважно як інструмент розвитку і капіталовкладень у різні види інфраструктури.

Важливим стратегічним рішенням в умовах екологічних загроз і виснаження екосистем може бути формування механізмів публічно-приватного партнерства, концентрація зусиль суспільства та основних стейк-холдерів на розвитку екологічної інфраструктури й досягненні збалансованого природокористування.

Для розробки ефективних інструментів боротьби із сучасними загрозами безпеці необхідна участь і спільні зусилля всіх учасників – уряду, приватного сектору і громадян. Державний і приватний сектори спільно працюють над підготовкою оцінки ризиків, державний сектор розповсюджує передову практику для подальших дій. Приватний сектор може допомогти державному за допомогою створення експертних напрацювань для ефективного розподілу ресурсів.

У сфері підвищення рівня екологічної безпеки використовуються форми ППП за метою їх створення, а саме:

- залучення управлінської експертизи приватного партнера до реалізації великих і складних програм;
- використання нових технологій, розроблених у приватному секторі;
- залучення різноманітних фінансових ресурсів, доступних для бізнесу.

Досить розповсюдженою практикою у світі є участь приватного партнера у боротьбі з наслідками надзвичайних ситуацій, один із напрямів якої – гуманітарна логістика. Останню описують як процес, спрямований на ефективне постачання необхідних речей постраждалому населенню під час надзвичайної події. Складність гуманітарних ланцюгів поставок виявляється у процесах планування та реалізації в умовах невизначеності та часової обмеженості.

Однак запровадження механізму публічно-приватного партнерства у сфері підвищення рівня екологічної безпеки в Україні стримується низкою факторів, серед яких:

- світова екологічна криза, гострота і складність екологічної ситуації;
- низька активність громадськості у вирішенні екологічних проблем;
- відсутність на державному рівні відповідної нормативно-правової бази;
- інституціональні перешкоди для місцевих органів влади щодо реалізації проєктів ППП;
- небажання місцевих органів влади підтримувати ППП.

Висновки. Публічно-приватне партнерство є перспективною формою взаємодії в галузі сталого природокористування та гарантування екологічної безпеки. Його реалізація в Україні потребує значної уваги з боку законодавчого апарату в частині вдосконалення чинної нормативно-правової бази та її зміни відповідно до вимог ЄС. Крім того, важливим завданням є формування єдиних вимог до проєктів, пов'язаних із природокористуванням, реалізація яких безпосередньо впливає на стан екологічної безпеки, а також упровадження передового світового досвіду й ознайомлення широких бізнесових кіл із перспективами такої співпраці.

Список використаних джерел

1. Грищенко С. Підготовка та реалізація проєктів публічно-приватного партнерства: практ. посіб. для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко. – К.: Москаленко О.М., 2011. – 140 с.

2. Залознова Ю.С. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку / Ю.С. Залознова, Н.В. Бутенко, І.П. Петрова // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2(44). – С. 21–28.

3. Запатріна І.В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проєктів і надання публічних послуг [Електронний ресурс] / І.В. Запатріна // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 4. – С. 62–86. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2010_4_8.

4. Попович Д.В. Концесія як форма державно-приватного партнерства: сутність, переваги і недоліки застосування [Електронний ресурс] / Д.В. Попович // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 1(17). – С. 49–53. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html>.

5. Бистряков І.К. Проблематика імплементації європейських публічно-приватних форматів сталого господарювання в Україні / І.К. Бистряков, Д.В. Клиновий // Економіка природокористування і сталий розвиток. – 2019. – № 5(24). – С. 14–20.

6. Степаненко А. Форми публічно-приватного партнерства в системі гарантування природно-техногенної та екологічної безпеки / А. Степаненко, А. Омельченко // Економіка природокористування і сталий розвиток. – 2019. – № 5(24). – С. 34–40.

7. Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI від 10.06.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

2. Zaloznova, Yu.S., Butenko, N.V., & Petrova, I.P. (2016). Publichno-pryvatne partnerstvo v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku [Public-Private Partnership in Ukraine: State, Problems and Prospects for Development]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 2 (44), 21-28 [in Ukrainian].

3. Zapatrina, I.V. (2010). Publichno-pryvatne partnerstvo v Ukraini: perspektyvy zastosuvannya dlia realizatsii infrastrukturykh proektiv i nadannia publichnykh posluh [Public-Private Partnership in Ukraine: Prospects for Implementation of Infrastructure Projects and Public Services]. *Ekonomika i prohnouzuвання*, 4, 62-86. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2010_4_8 [in Ukrainian].

4. Popovych, D.V. (2015). Kontsesiia yak forma derzhavno-pryvatnoho partnerstva: sutnist, perevahy i nedoliky zastosuvannya [Concession as a form of public-private partnership: the nature, advantages and disadvantages of application]. *Ekonomika: realii chasu*, 1 (17), 49-53. Retrieved from <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html> [in Ukrainian].

5. Bystriakov, I.K., & Klynovyi, D.V. (2019). Problematyka implementatsii yevropeyskykh publichno-pryvatnykh formativ staloho hospodariuvannya v Ukraini [Problems of implementation of European public-private form of sustainable entrepreneurship in Ukraine]. *Ekonomika pryrodokorystuvannya i stalyy rozvytok*, 5 (24), 14-20 [in Ukrainian].

6. Stepanenko, A. & Omelchenko, A. (2019). Formy publichno-pryvatnoho partnerstva v systemi harantuvannya pryrodno-tekhnogennoi ta ekolohichnoi bezpeky [Forms of public-private partnership in the system of guaranteeing natural-technogenic and environmental safety]. *Ekonomika pryrodokorystuvannya i stalyy rozvytok*, 5 (24), 34-40 [in Ukrainian]. - [https://doi.org/10.37100/2616-7689/2019/5\(24\)/5](https://doi.org/10.37100/2616-7689/2019/5(24)/5)

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2010). Zakon Ukrayiny «Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo» [Law of Ukraine «On Public Private Partnership»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> [in Ukrainian].

References

1. Hryshchenko, S. (2011). *Pidhotovka ta realizatsiia proektiv publichno-pryvatnoho partnerstva* [Preparation and implementation of public-private partnership projects]. Kyiv: Moskalenko O.M. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 4 жовтня 2019 року